

El Cercle d'Economia, juntament amb el CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs), us ofereixen cada mes una breu anàlisi de la situació geopolítica global.

Les claus geopolítiques del mes

Novembre 2023

Hi ha risc d'escalada a l'Orient Mitjà?

Pol Morillas, Director del CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs)

Nou vesper regional amb epicentre a Palestina. El dret de defensa d'Israel comença a generar inquietud a Washington i a diverses capitals europees. La tragèdia humanitària que suposen els bombardejos a Gaza, amb gairebé un 70% de víctimes dones i nens, és a més font de desestabilització a Orient Mitjà, Nord d'Àfrica i el Golf. El carrer àrab torna a sortir al crit de llibertat per a Palestina i els règims de la regió han fet marxa enrere en el procés de normalització de les relacions amb Israel, conscients del risc de fractura interna que la seva política exterior pot generar. La pressió per decretar una treva o alto el foc humanitari creix, però el govern d'Israel només accepta breus pauses per a l'entrada d'una escassa ajuda humanitària que poc fan per alleujar la dramàtica situació a la Franja. Diversos països d'Amèrica Llatina i Turquia han retirat o cridat a consulta els seus ambaixadors, en un creixent aïllament internacional del govern de Netanyahu. Creixen també les demandes d'investigar possibles crims de guerra a Gaza.

La principal preocupació és una possible extensió del conflicte a altres països de la regió, i fins i tot la involucració de l'Iran, l'Aràbia Saudita i en última instància, Estats Units. Analistes de risc polític com Ian [Bremmer](#) destaquen ja l'alta

probabilitat d'escalada regional i que la guerra acabi forçant els Estats Units a intervenir. Des del Líban, en la primera aparició pública del cap de Hezbollah després del 7 d'octubre, s'emeten missatges de suport a Hamas sense, de moment, involucrar-se en el conflicte. Nasrallah va destacar l'autonomia de decisió de Hamas en els atacs i va allunyar les possibilitats d'una guerra regional imminent, tot i que s'esperen missatges més contundents si no s'avança en solucions diplomàtiques i augmenta la intensitat de l'operació israeliana. L'escalada regional també troba en les milícies islamistes de Síria i Iraq i els Houthis del Iemen potencials focus de desestabilització. El principal risc d'escalada resideix a l'Iran i en una mobilització efectiva de l'eix de la resistència. Els Estats Units ha bombardejat localitzacions de milícies recolzades per l'Iran a Síria, en resposta als atacs a forces americanes a Síria i l'Iraq. Si aquests atacs van en augment, el risc de deflagració regional augmentarà. L'Iran té la capacitat de tancar o sabotejar l'estret d'Ormuz, per on flueix la major part de les exportacions de cru del món. La resposta per part de l'Aràbia Saudita no es faria esperar, malgrat el recent acostament entre aquest país i l'Iran facilitat per la Xina. Els equilibris continuen sent inestables a Orient Mitjà, i Estats Units ja no ostenta poder suficient per determinar l'evolució de la regió.

El veïnat europeu en flames. Durant molt de temps, la Unió Europea va tenir com a objectiu principal de la seva política de veïnatge promoure un "anell d'amics" que, gràcies al poder d'atracció de la Unió, contribuís a estabilitzar els seus veïnats sud i est. De l'anell d'amics hem passat a un "anell de foc", amb Ucraïna i Gaza com a principals focus de tensió. Els vincles entre ambdós conflictes comencen a visibilitzar-se. Zelensky ha alertat que el conflicte d'Orient Mitjà està allunyant el focus d'atenció del principal risc de seguretat per a Europa, Rússia. El símil que ha construït, equiparant els atacs de Hamàs a Israel amb la guerra d'agressió russa a Ucraïna, ha trobat en la brutal resposta israeliana un punt de fuga.

El sud global, que ja mostrava distància amb el suport occidental a Ucraïna, es reafirma ara en la seva acusació de "doble vara de mesurar" d'Occident en els conflictes internacionals. Segons molts països, si l'ajuda a Ucraïna era necessària per aturar la barbàrie russa, el suport sense fissures a Israel mostra com les víctimes palestines sempre seran secundàries per a Occident. Zelensky, per la

seva banda, trasllada el missatge que Rússia és promotora del terrorisme internacional, brindant suport a l'Iran i Hamas. La realitat per a Washington i Europa és que la proliferació de la inestabilitat a l'est i el sud d'Europa minva la capacitat d'acció en matèria de seguretat internacional. L'equiparació que ha fet la Presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, entre l'agressió a Ucraïna i a Israel, obviant la centralitat de la qüestió palestina, allunya també Europa de la seva tradicional política exterior basada en valors.

Eleccions a Polònia. Polònia ha tornat a la senda europeïsta. Malgrat la victòria del partit Llei i Justícia en les eleccions del passat 15 d'octubre, l'oposició tripartida formada per la Plataforma Cívica, l'esquerra i la tercera via governarà. El vot jove i femení va ser clau per a la victòria de l'oposició. Això significa el final de l'era del PiS i de la ideologia liderada per Kaczynski, centrada en el nacionalisme, l'iliberalisme i l'euroescèpticisme. Donald Tusk governarà Polònia i retornarà el país al centre del poder a Europa, aïllant Victor Orbán com a representant del populisme euroescèptic en el si del Consell Europeu. Els canvis en la justícia, l'estat de dret, la política migratòria, la lluita contra el canvi climàtic i les relacions amb Brussel·les seran notables (amb el conseqüent desbloqueig dels fons europeus del Next Generation). Les relacions amb Alemanya rehabilitaran l'eix de poder entre Varsòvia i Berlín, molt perjudicat durant els governs del PiS. L'alcalde de Varsòvia, Rafal Trzaskowski, premi Cercle d'Economia a la construcció europea, serà una figura clau en la formació de govern. Malgrat no coincidir plenament amb els postulats de Donald Tusk, el seu paper serà central en l'acostament als diferents grups parlamentaris cridats a formar una nova majoria. La seva popularitat entre els votants joves de la Plataforma Cívica posa Trzaskowski en la primera línia de successió de Tusk.

L'excentricitat sense llei de Milei. Argentina anirà a una segona volta de les presidencials el pròxim 19 de novembre. L'excèntric Javier Milei disputarà a Sergio Massa la victòria, tot i que les expectatives de victòria del candidat populista d'extrema dreta davant el Peronista Massa no es van veure penjades a la primera volta. El fenomen Milei, probablement la figura política més excèntrica dels últims temps, té múltiples arrels. Argentina es troba immersa en la sisena recessió de l'última dècada i el peronisme, que ha ostentat el poder durant 28 dels

últims 40 anys, és sovint la diana de totes les crítiques. Els argentins es troben dividits ara entre la desafecció amb l' statu quo, que Massa representa malgrat haver-se distanciat de les polítiques del president Alberto Fernández, i el canvi radical que Milei representa.

L'èxit d'aquest candidat és la seva capacitat de presentar-se com a representant del vot protesta i de càstig a la classe dirigent d'Argentina, incapaç de redreçar el rumb del país. La fiabilitat d'un candidat que es presenta com a ultraliberal i anarcocapitalista alhora és, almenys, dubtosa. Entre les seves propostes més radicals hi ha l'aposta per la dolarització de l'economia, la desaparició del banc central, trencar relacions comercials amb la Xina (principal soci comercial del país), permetre la venda d'òrgans, legalitzar la tinença d'armes i, és clar, el negacionisme del canvi climàtic. Les propostes de Milei no són la veritable raó darrere de l'èxit del candidat, sinó més aviat el cansament dels argentins amb la seva classe política. El suport dels joves ha estat important per al 30% dels vots collits en la primera volta, especialment entre homes de classe mitjana i baixa, de procedència urbana i per sota de 30 anys.

El Congrés nord-americà supera el bloqueig. La cambra baixa nord-americana estava sense president (tercera autoritat del país) des que Kevin McCarthy es va convertir en el primer "speaker" a ser destituït del càrrec. Va succeir després d'una rebel·lió interna en el camp republicà liderada pel congressista proper a Trump, Matt Gaetz. Amb la presidència vacant, la Cambra no podia emetre cap legislació, augmentava el risc d'un nou tancament del govern i posava els paquets d'ajuda a Ucraïna i Israel en guaret. El conservador Mike Johnson, una figura amb poc recorregut al Congrés i escassament conegut, va prendre possessió el passat 25 d'octubre. El seu perfil conservador es va gestar durant la seva experiència com a advocat de casos lligats a qüestions religioses i a l'avortament. L'intent per part del camp republicà d'introduir una llei antiavortament a escala nacional ressuscitaria la polarització extrema de la cambra i del país. Johnson, que anteriorment havia votat en contra del paquet d'ajuda a Ucraïna, forma part del camp republicà que, de manera creixent, defensa una política exterior aïllacionista. Representa doncs [més del 60%](#) de republicans que creuen que Estats Units està fent massa en el seu suport a Ucraïna (menys d'un 20% dels demòcrates ho veuen així). Mentrestant, Trump ja passa

per davant de Biden en els [sondejos](#) a un any de les presidencials del novembre del 2024.

Pol Morillas
Novembre de 2023

Amb la col·laboració de:

CIDOB

BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS